

HOW-TO SCHONERE WERELD

Be one with nature

WAT IS HET?

Deze how-to biedt een overzicht van inspirerende manieren en opdrachten voor groep 1 t/m 8, die helpen om (zwerf)afval te voorkomen.

WAAROM DEZE HOW-TO?

Deze gratis toegankelijke how-to is gemaakt voor alle basisscholen die samen met het Wereld Natuur Fonds in actie komen om kinderen bewust te maken van de wereld waarin wij leven en ze te leren welke rol zij kunnen spelen in de bescherming van onze aarde. In deze how-to staan allerlei leuke en leerzame activiteiten waarmee kinderen de natuur een handje helpen. Bovendien leggen de activiteiten een fundament voor kennis over het voorkomen van (zwerf)afval. De kinderen leren spelenderwijs over de impact van zwerfafval en de waarde van afval en afvalscheiding.

WAAROM IN ACTIE OM (ZWERF) AFVAL TE VOORKOMEN?

Jaarlijks zwerft zo'n 50 miljoen kilo afval door Nederlandse straten en natuur. Een deel hiervan breekt niet of nauwelijks af. En dat is heel schadelijk! Niet alleen overlijden zeedieren en vogels aan bijvoorbeeld plastic in zee, ook dieren in de natuur kunnen in zwerfafval verstrikt raken of het binnen krijgen. En als we ons afval niet recyclen raken ook (natuurlijke) grondstoffen uitgeput en ontstaat meer en meer natuurschade. Er ontstaat te grote druk op landgebruik, wat ten koste gaat van het leefgebied van allerlei dieren, groot én klein!

VOORBEREIDING

Wanneer je als school met meerdere klassen aan dit thema gaat werken, stem dan in het teamoverleg af welke klassen welke activiteiten gaan doen. Zo voorkom je overlap en creëer je samenhang. Denk ook vooraf na over het eindresultaat en hoe je ouders betreft.

INSPIREREN VAN ANDERE SCHOLEN

Elke school die haar steentje bijdraagt, helpt bij het verwezenlijken van ons doel, het herstel en de bescherming van de natuur en daarmee de leefomgeving van de dieren. Als school kun je ook andere scholen inspireren om mee te doen. Zorg dat je tijdens het project foto's maakt, bijvoorbeeld door een ouder die hobbyfotograaf is. Deel jullie verhaal en deze foto's met ons account @wnfnederland (Instagram) en Wereld Natuur Fonds - WWF (Facebook). Zo kunnen we andere scholen inspireren om ook mee te doen! Let op: Vraag wel toestemming aan de ouders om foto's met kinderen herkenbaar in beeld te mogen gebruiken.

ONDERDELEN HOW-TO

1. ACTIVITEITEN OM IN ACTIE TE KOMEN
2. ROL VAN DE OUDERS
3. SCHOOLBREED PROJECT
4. AANVRAGEN VAN EEN WWF-GASTLES

1. ACTIVITEITEN OM IN ACTIE TE KOMEN

De voorgestelde activiteiten helpen om als school of klas in actie te komen. Hoe meer activiteiten en hoe groter het aantal deelnemende klassen, hoe groter de beweging en hoe groter de impact. Het is een mooie mix van kennis opdoen en leren door ervaringen. En dat alles is gericht op een schonere natuur.

1. PRULLENBAK OP ZIJN KOP VOOR SCHONE KENNIS

WAT IS DE WAARDE VAN AFVAL?

Leerlingen ontdekken meer over de waarde van afval.

Tip: Opschoonmaterialen, zoals vuilniszakken en handschoenen bestel je gratis bij onze partner Nederland Schoon wanneer je een opschoonactie aanmeldt op: www.supportervanschoon.nl

AAN DE SLAG

Gooi de prullenbak op zijn kop! Spreid het afval uit op een schone plastic zak en bekijk samen de inhoud, welke soorten afval kom je tegen? Bespreek aan de hand van de inhoud van de prullenbak de volgende vragen.

- Weten de kinderen waarom je handschoenen gebruikt? (hygiëne en veiligheid)
- Maken we samen veel afval?
- Wat voor afval hebben we allemaal? Wat zien jullie?
- Indien van toepassing: Hebben jullie thuis aparte bakken voor soorten afval? Welke? (In steeds meer gemeenten wordt afval naderhand in een sorteerfabriek gescheiden.)
- Kunnen we samen minder afval maken? Hoe? En hoe is dat thuis?

DE VOLGENDE VRAGEN ZIJN GESCHIKT VOOR LEERLINGEN VANAF GROEP 5:

- Waarom is het belangrijk dat we zorgen voor zo min mogelijk (rest)afval en zoveel mogelijk recyclen? (Steeds nieuwe producten maken kost grondstoffen, door het winnen van grondstoffen wordt het leefgebied van dieren kleiner, verbranding van het afval zorgt voor opwarming van de aarde)
- Kun je ook leuke dingen doen met afval? (hergebruiken, knutselen, ruilen, verkopen)

Groep
1 t/m 8

Voorbereidingstijd
30 minuten

Tijd activiteit
30-60 minuten

Voorbereiding
Verzamel een zak vol afval. Zorg in ieder geval voor de volgende items: papierafval, plastic verpakking van koek of brood, een leeg drinkpak, resten of schillen van fruit en schoon afval dat je nog kunt gebruiken om te knutselen, zoals wc-rollen. Verder heb je nodig: lege vuilniszakken en tuin- of schoonmaakhandschoenen.

STAPELEN MAAR

- Bespreek hoe je het afval dat op school wordt gemaakt zou kunnen scheiden. Als er op school nog weinig
- afval wordt gescheiden, maak dan een koppeling met thuis.
- Leerlingen wijzen 4-5 stapels aan van het afval (of als ze ook handschoenen hebben, helpen ze lekker mee!)
- Veel voorkomend afval in de klas is: papier en karton, PMD (plastic, blik, drankverpakkingen), herbruikbaar
- schoon afval, GFT-afval en restafval.
- Doe waar mogelijk het gescheiden afval in de juiste bakken.
- En daarna heel goed handen wassen natuurlijk!

Tip voor groep 1 t/m 3

Je kunt de eerste paar vragen aanvullen met een verhaal over afval zoals Vuilnisvarkens Job & Bob. Ook is het leuk om samen dierenknutsels te maken van schoon herbruikbaar afval zodat leerlingen de link met afval en dieren kunnen maken.

2. DE IMPACT VAN ZWERFAFVAL

Leerlingen maken samen zelf een les over de impact van zwerfafval!

VERDEEL DE VOLGENDE THEMA'S ONDER DE GROEPJES (OP VOLGORDE VAN DE COMPLETE LES):

1. Geschiedenis van afval
2. Afbraaktijden
3. Impact van zwerfafval op dieren
4. Plastic soep (en eventueel apart: microplastics)
5. Oplossingen om zwerfafval/plastic soep tegen te gaan

Groep

5 t/m 8

Voorbereidingstijd

30-60 minuten

Tijd activiteit

60 minuten

Voorbereiding

Maak groepjes van 4-5 leerlingen, opdracht evt. thuis voorbereiden

PER THEMA VERZAMELEN DE LEERLINGEN INFORMATIE VAN BETROUWBARE SITES ZOALS:

- wwf.nl/wat-we-doen/focus/oceanen/plastic-soep
- wwf.nl/wat-we-doen/actueel/nieuws/nieuwe-studie-over-microplastics-bewijst-noodzaak-vn-verdrag
- nederlandschoon.nl/over-nederland-schoon/over-zwerfafval
- aandeslagmetafval.nl/spreekbeurten

AANTREKKELIJK VERHAAL

Geef de leerlingen tips hoe ze hun verhaal aantrekkelijk kunnen overbrengen aan elkaar. Denk aan een quiz, presentatie, spreekbeurt, zelf geschreven verhaal, rap of een duurzaam debat. Laat de groepjes in volgorde van 1 naar 5 hun verhaal delen met de rest van de klas.

3. AFVAL SCHEIDEN EN VOORKOMEN IS AARDIG VOOR DE AARDE

Samen kunnen we zorgen dat de aarde en haar grondstoffen niet op raken! Dat de dieren hun leefgebieden behouden! Hoe? Door gebruikte spullen gescheiden in te zamelen en te recyclen. En door minder nieuwe spullen te kopen. Dit beperkt bijvoorbeeld het delven van grondstoffen en het kappen van bossen. Bovendien warmt de aarde dan minder snel op door (rest)afvalverbranding.

Groep
5 t/m 8

Voorbereidingstijd
30-60 minuten

Tijd activiteit
30-60 minuten

STUUR DE LEERLINGEN OP ONDERZOEK UIT!

- In hoeverre is de school bezig om afval te scheiden en afval te voorkomen?
- En hoe doen we dit in de klas?
- Welk huishoudelijk afval wordt in de gemeente(s) waar de leerlingen wonen, gescheiden opgehaald door de afvalinzamelaar of kan in de buurt in een container worden gedaan of bij een winkel ingeleverd? (Denk aan: glas, textiel, PMD, papier en karton, GFT-afval, klein elektrisch afval, batterijen.) Scheiden de kinderen thuis ook al deze afvalstromen?
- Welke tips hebben leerlingen om afvalscheiding op school te verbeteren? Bijvoorbeeld een extra afvalstroom toevoegen of GFT-afval verwerken tot plantenvoeding voor de schooltuin met een Bokashi-emmer of wormenhotel (thuisrecycling.nl/gft-afval-fermenteren)
- Welke tips hebben de leerlingen om afval te voorkomen? (Een boodschappentas en eigen netjes en zakken voor groente, fruit en brood meenemen naar de supermarkt, hervulbare drinkflessen gebruiken, herbruikbare mondkapjes gebruiken in plaats van wegwerp. En duurzame producten kopen, zoals een bamboe tandenborstel en tandpastatabletten in plaats van in een tube, shampoo in een soapbar in plaats van in een fles, etc.)

4. HONGERIGE INSPECTIE

Elke schooldag nemen kinderen fruit en lunch mee naar school. Maar hoe is dat verpakt? En is dat duurzaam?

Groep

1 t/m 8

Tijd activiteit

5-10 minuten

Vorbereiding

Vlak voor het eetmoment aankondigen: eerst alleen kijken!

KRINGGESPREK VRAGEN:

- Wat heb je vandaag allemaal bij je?
- Wat doe je bijvoorbeeld met je fruitschillen?
- Hoe is het verpakt? Zijn er kinderen met plastic zakjes of aluminiumfolie die eenmalig worden gebruikt?
- Voor het drinken: zijn er blikjes, pakjes of plastic flesjes?
- En is er nog lekkers verpakt? Hebben kinderen voorverpakte koekjes bij zich?
- Als je alles gezien en besproken hebt. Kan er nog iets op een andere manier waar we minder afval van krijgen?
- Hoe zorgen voor veranderingen? (Bijv. bij ouders aangeven)?

VLOG NAAR OUDERS

Als blijkt dat meerdere kinderen onnodig (plastic) verpakkingen meenemen, maak dan samen met de leerlingen (uiteeraard na toestemming van de ouders) een video-oproep en deel deze met de ouders. Bijvoorbeeld: "Papa's en mama's let op! Kunnen jullie ons voortaan minder XXX mee naar school geven? Het is beter voor de natuur als we drinken uit bidons of drinkbekers en eten uit brodtrommels!

5. POSTERCAMPAGNE 'SCHONE VOORNEMENS'

Leerlingen in de rol van communicatieadviseur/WWF-medewerker! Ze blazen iedereen omver met een heuse postercampagne over hoe we op school en thuis afval kunnen minderen en voorkomen!

LEERLINGEN MAKEN POSTERS VOL TIPS RICHTING SCHOOL EN/OF OUDERS ZOALS:

- Traktaties zonder (plastic) verpakking.
- Ga je knutselen? Gebruik dan restmaterialen die anders bij het afval terechtkomen (doppen, wc-rollen etc.).
- Koop minder nieuwe spullen en kijk of je iets tweedehands kunt kopen of ruilen!
- Wil je spullen weg doen? Kijk of je er iemand anders een plezier mee kunt doen!
- Kom je zwerfafval tegen in jouw straat? Pak een handschoen en ruim het op!
- Gebruik duurzame drinkbekers of bidons en broodtrommels voor fruit en lunch!

Groep

7-8

Tijd activiteit

60 minuten
- kan ook als
huiswerkopdracht

Voorbereiding

A3 (liefst van
gerecycled papier
of een oude
kartonnen doos)

6. NIET VIES VAN OPSCHONEN

Neem je leerlingen mee naar buiten en ga in de buurt van school samen zwerfafval opruimen. Tijdens het opruimen kun je de leerlingen verschillende opdrachten geven om hun bewustzijn te vergroten.

STAP 1:

Leg aan de klas uit dat jullie zwerfafval gaan opruimen en dat enkele ouders hierbij komen helpen. Bespreek waarom het belangrijk is om dit te doen. Ga met oudere kinderen ook in op de afbraaktijden van verschillende materialen. Als plastic zwerfafval niet wordt opgeruimd, blijft het honderden jaren liggen en soms breekt het zelfs helemaal niet af en valt het uiteen in microplastics!

STAP 2:

Maak groepjes en spreek af 1) wie welk gebied rondom school gaat schoonmaken en 2) welk zwerfafval kinderen moeten laten liggen, zoals naalden, gebroken glas en hondenpoep.

STAP 3:

Geef elke groep een afvalzak, setjes handschoenen en eventueel een grijper. En dan opruimen maar! Van blikjes tot plastic verpakkingen en alles er tussenin.

STAP 4:

Maak foto's van de leerlingen in actie. Maak achteraf een groepsfoto van leerlingen met volle zakken!

STAP 5:

Deel het geweldige resultaat met collega's, de schoolkrant, ouders en social media.

STAP 6:

Doe een oproep aan anderen. Bijv. Samen houden wij onze buurt schoon! Jullie ook?

STAP 7:

Breng de opbrengst naar betreffende afvalcontainers (let op wat gescheiden ingeleverd kan worden).

Groep

1 t/m 8

Tijd activiteit

30-60 minuten

Rol ouders

Vraag per klas 2-4 ouders om te helpen met de begeleiding van de leerlingen

Voorbereiding

Bestel opschoonmaterialen zoals vuilniszakken en handschoenen
bestel je gratis bij onze partner Nederland Schoon als je jullie opschoonactie aanmeldt:
supportervan-schoon.nl

GEZAMENLIJK NABESPREKEN IN DE KLAS:

- Waar kwam je veel zwerfafval tegen? Waarom daar?
- Wat voor soort zwerfafval kwam je vooral tegen (plastic, sigarettenpeuken etc.)
- Gooi je zelf weleens iets op straat? Waarom?
- Ruim je zelf weleens zwerfafval (van anderen) op?
- Zou je dit soort acties vaker doen?
- Durf je anderen aan te spreken als zij iets op straat (willen) gooien?
- Zijn er dingen die je nu anders zou doen?

Tip voor groep 1 t/m 3: Zing samen het 'Superkids opruimlied'. Kijk hiervoor op aandeslagmetafval.nl/po

ADOpteer JOUW SCHONE SCHOOLBUURT

Wil je dat het opschonen niet bij een eenmalige actie blijft en wil je je écht inzetten voor een schonere wereld? Houd dan periodiek de straat/straten rondom jouw school schoon. Kortom: leerlingen gaan in kleine groepjes om de beurt de buurt lekker schoonhouden. Maak een schoonmaakrooster om naleving te bevorderen! Laat ook anderen zien welk gebied jullie schoonhouden en adopteer je schoongebied op supportervanschoon.nl

2. ROL VAN DE OUDERS

Ouders kunnen een handje helpen met bijvoorbeeld het verzamelen van herbruikbare materialen voor knutselprojecten. Of met de begeleiding van de opruimacties. Ook is het leuk als alle ouders wat komen kopen op de schoolbrede afsluiting. Hiermee zorg voor meer 'handjes' én grotere betrokkenheid bij het onderwerp.

WAT KUNNEN OUDERS DOEN?

- Zelf afval scheiden
- Zelf de buurt schoonhouden (met de kinderen)
- Assisteren van de leerkracht bij de (voorbereiding van) opdrachten
- Assisteren bij de begeleiding van de leerlingen
- Foto's maken tijdens het project (let op toestemming van ouders)
- WWF-petitie tegen de plastic soep ondertekenen:
wwf.nl/kom-in-actie/freethesea/plastic

ouders Informeren

Elke school die aan de slag gaat met dit thema krijgt teksten waarmee ouders geïnformeerd worden over het project. Met suggesties vooraf (wat gaan we doen en waarom) en achteraf (dit hebben we gedaan/geleerd en tips voor thuis).

**JA, IK TEKEN
VOOR EEN ZEE
ZONDER PLASTIC!**

[TEKEN DE PETITIE >](#)

3. SCHOOLBREED PROJECT

WAARDEVOLLE ROMMELMARKT

Leuk om gezamenlijk af te sluiten met een rommelmarkt met waardevolle inbreng: spulletjes die kinderen zelf niet meer willen gebruiken, maar wel willen verkopen aan medeleerlingen! De opbrengst gaat naar WWF en haar strijd tegen de plastic soep. Let op: zo lang ouders niet op school mogen komen in verband met corona is het belangrijk dat de leerlingen zelf de rommelmarkt organiseren. Laat in dit geval leerlingen uit de bovenbouw meehelpen met de organisatie.

AANKLEDING ROMMELMARKT:

- Materialen/posters/kaarten/tekeningen/knutselwerken afkomstig uit dit project.
- Foto's van leerlingen in actie tijdens de opruimactiviteit buiten!
- Zet afvalbakken voor gescheiden afval in het zicht om daar ook aandacht op te vestigen.
- Laat enkele kinderen rondlopen met de afvalscheidingskaarten om de kennis van ouders te testen.

Nodig ouders uit om aan het einde van een schooldag de rommelmarkt te bezoeken! Het is leuk als deze unieke rommelmarkt wordt geopend door de directeur die een startsein geeft voor het kopen/verkopen en dat de opbrengsten naar WWF gaan! De directeur legt ook uit waar leerlingen de afgelopen periode aan hebben gewerkt en waarom jullie als school voor dit thema hebben gekozen. Maak foto's (of vraag dit aan de ouders) van de markt en deel foto's in de schoolnieuwsbrief of op de schoolwebsite. Ook kunnen voor de schoolnieuwsbrief enkele leerlingen en/of leerkrachten worden geïnterviewd over het project.

4. AANVRAGEN VAN EEN WWF- GASTLES

Nederland is een waterland. Zwerfafval dat op straat terechtkomt, kan in het water waaien en belandt dan uiteindelijk ook in de zee. Jaarlijks komt wereldwijd ongeveer 8 miljard kilo afval via riolering en rivieren uiteindelijk in de zee terecht! Hierdoor ontstaan plastic eilanden, ofwel de plastic soep.

Wanneer je met meerdere klassen aan de slag gaat met dit thema is het goed om de kennis van de leerlingen te vergroten. Voor het activeren van de kennis kunnen leerkrachten in de verschillende klassen aandacht besteden aan het onderwerp via een kringgesprek en/of een WWF-vrijwilliger uitnodigen voor het geven van een of meerdere gastlessen. Bespreek in de hogere groepen ook de achtergrond van de plastic soep problematiek. Deze kennis kan bijdragen aan de intrinsieke motivatie voor hun eigen duurzame gedrag.

Een gastles van WWF kun je aanvragen op:
wwf.nl/gastles.

Fotografie

Pixabay, Unsplash & Shutterstock

Vincent Kneefel, Greg Armfield, Linde te Koppele.